

УДК 330.322:334.72:658.012.32

Оксана Руденко

**ТЕОРИЯ ИНВЕСТИЦИЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ: ПИТАННЯ ВЗАЄМОДІЇ
«БІЗНЕСУ – МЕНЕДЖМЕНТУ – КУЛЬТУРИ»**

Оксана Руденко

**ТЕОРИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА: ВОПРОСЫ
ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ «БИЗНЕСА – МЕНЕДЖМЕНТА – КУЛЬТУРЫ»**

Oksana Rudenko

**THEORY OF INVESTMENT POTENTIAL: INTERACTION “BUSINESS –
CULTURE – MANAGEMENT”**

Досліджено розмаїття наукових поглядів щодо сутності інвестиційного потенціалу. Розглянуто види ресурсів, які найбільш досліджені та впливово взаємодіючі з інвестиційним потенціалом. Окреслено перспективи напрями дослідження теорії інвестиційного потенціалу та надано авторське визначення категорії «інвестиційний потенціал» з урахуванням одночасно управлінського та ринкового спрямування.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, ринкова трансформація, управління інвестиціями, менеджмент, бізнес.

Табл.: 3. Бібл.: 14.

Исследовано разнообразие научных взглядов о сущности инвестиционного потенциала. Рассмотрены виды ресурсов, которые наиболее исследованы и влиятельно взаимодействующие с инвестиционным потенциалом. Определены перспективе направления исследования теории инвестиционного потенциала и предоставлено авторское определение категории «инвестиционный потенциал» с учетом одновременно управленческого и рыночного направления.

Ключевые слова: инвестиционный потенциал, рыночная трансформация, управление инвестициями, менеджмент, бизнес.

Табл.: 3. Библ.: 14.

Studied the diversity of scientific views about the nature of the investment potential. Considered types of resources that are most influential investigated and interacting with investment potential. Outlined the future directions of research theory and provided the investment potential copyright definition of "investment potential" with regard to both management and market orientation.

Keywords: investment potential, market transformation, management investment management business.

Табл.: 3. Bibl.: 14.

JEL Classification: E22; M11; M14; F20

Постановка проблеми. Перехід світової економіки на інтенсивні моделі економічного та соціального розвитку значною мірою залежать від ефективного використання інвестиційного потенціалу країни.

Це також питання наявного потенціалу розширеного відтворення ресурсної бази на новій інституціональній і технологічній основі. Досвід передових країн та наслідки структурної і системної перебудови більшості сегментів національного господарства свідчать, що реальні зрушення в напрямку формування передумов розвитку як держави в цілому, так і окремих регіонів можливі лише за умови нарощення не лише виробничого, а й природно-ресурсного, демографічного, науково-технічного, рекреаційного, інформаційного та соціально-культурного потенціалу. Тобто йдеться про всі складові соціально-економічного потенціалу, а також людський фактор та інституціональні зміни в системі економічних відносин під час вибору пріоритетів переходу національного та регіональних господарських комплексів на модель інформаційної економіки та прогресу менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням розроблення теорії формування, оцінювання та управління інвестиційним потенціалом складних виробничих і адміністративних систем присвятили свої праці такі відомі українські та зарубіжні учені, як: В. Бард, О. Балацький, Дж. Бейлі, Г. Бірман, І. Бланк, В. Бочаров, В. Галасюк, А. Гранберг, В. Геєць, А. Гриценко, А. Даниленко, Є. Домар, Ю. Дорошенко, В. Катасонов, Б. Кваснюк, Т. Косова, Р. Коуз, І. Ройзман, М. Скрипниченко, О. Теліженко, Ф. Тумусов, М. Туган-Барановський, Р. Харрод, Т. Хачатуров, В. Хобта, А. Шахназаров, Л. Шинкарук, С. Шумська та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на велику кількість наукових праць щодо інвестиційного потенціалу України, на сьогодні залишається невирішеним завдання взаємодії «бізнесу – менеджменту – культури».

Метою статті є формування теорії інвестиційного потенціалу: питання взаємодії «бізнесу – менеджменту – культури».

Виклад основного матеріалу. У науковій літературі поняття «інвестиційний потенціал» почало активно використовуватися лише в кінці 1970-х – на початку 1980-х років, оскільки саме в цей період дослідження в цьому науковому напрямку набули особливого динамізму. Водночас до сьогодні в економічній науці не сформовано єдиної загальноновизнаної думки щодо визначення сутності потенціалу, його складу, а також співвідношення цієї економічної категорії з іншими.

Дослідження лінгвістичного походження терміна «потенціал» дозволяє з'ясувати, що він має латинські корені та тлумачиться як «міць, сила». Латинський термін "potential" розуміють як «можливий у разі здійснення (існування, наявності) необхідних умов». В етимологічному словнику російської мови відзначається, що слово «потенційний» запозичено в XIX столітті із французької мови й дослівно перекладається як «здатний» або «здатний бути».

Також слід зауважити, що у процесі дослідження потенціалу суттєве значення має рівень застосування (макро- або мікрорівень), потенційно можливі джерела, які можуть бути приведені в дію, якість використовуваних засобів та технологій вирішення проблеми, взаємозв'язки між ними, а особливо – мета, для якої ці засоби об'єднані.

Сьогодні науковці активно поширюють сфери досліджень потенціалів різних сфер економіки та менеджменту. Особливої уваги потенціалу як предмета та об'єкта дослідження приділяють у системі знань менеджменту та вивчають, позиціонують – економічний та ресурсний, інвестиційний та інноваційний, інтелектуальний та інформаційний, соціальний та культурний потенціали. Така зацікавленість у дослідженні є пов'язаною унікальною можливістю визнати ключові характеристики цієї категорії – синергетичність внутрішньої структури, дію інтеграційної функції, новітні внутрішні характеристики та комунікації та ін. Така широта досліджень формує новітні горизонти та формати опрацювання вже вивчених, але актуальних питань.

Особливої уваги та актуальності набирає дослідження інвестиційного потенціалу одночасно як:

- інвестиційної діяльності - базова складова моделі економічного зростання та суспільної трансформації;

- дослідження змісту і напрямків регулюючої діяльності держави, як основи трансформаційних процесів, необхідно здійснювати з погляду їх соціальної доцільності та ефективності і на цій основі визначати параметри сприятливого інвестиційного середовища для економіки, що знаходиться на стадії трансформування, маючи на увазі, що ці параметри є не лише економічними, а й соціально-політичними, глобальними, цивілізаційними, екологічними тощо;

- джерела інвестування трансформаційних процесів слід визначати, користуючись неокласичними та альтернативними (зокрема, інституціональними) підходами, які урізноманітнюють характеристику параметрів інвестиційної діяльності;

- засади формування теоретичної економічної моделі інвестиційної поведінки суспільства у сучасному глобальному середовищі необхідно виходити із принципу пріоритетності національних інтересів і застосовувати комплексний підхід до визначення її основних складових.

Систематизуємо вже наявні визначення поняття «інвестиційний потенціал» та окреслимо авторське бачення вектора управлінської дії спрямування наданих знань (табл. 1).

Таблиця 1

Трактування поняття «інвестиційний потенціал»

Автор, джерело	Визначення	Спрямування дії
Бандура А. В., Шахманов Ф. І. [1]	Належним чином упорядкована сукупність інвестиційних ресурсів, за допомогою яких можна досягти ефекту синергізму при їх використанні	Ресурсна спрямованість
Бард В. С. [2]	Сукупність ресурсів, що утворюють засоби виробництва, призначені для виробництва товарів та послуг (частина економічних ресурсів у вигляді основних виробничих та невикористаних фондів усіх галузей економіки, запаси та ресурси предметів виробничого призначення (предметів праці) та предметів тривалого користування)	Ресурсно-виробнича спрямованість
Бережна І. Ю. [3]	Відповідним чином організована динамічна, взаємопов'язана сукупність інвестиційних ресурсів власне підприємства та інвестиційних ресурсів, залучених ззовні, що перебувають у його розпорядженні та можуть бути за певних умов задіяні в інвестиційній діяльності з метою досягнення стратегічних і тактичних цілей підприємства у майбутньому, враховуючи при цьому стан і характеристики макроекономічного середовища, в якому безпосередньо функціонує підприємство	Спрямування характеристик залучення та використання ресурсів
Іванов С. В. [4]	Сукупність інвестиційних ресурсів, які становлять ту частку нагромадження капіталу, яка представлена на ринку капіталу у вигляді потенційного інвестиційного попиту, який має здатність та спроможність перетворитися на реальний попит на інвестиції, який би забезпечив задоволення фінансових, матеріальних та інтелектуальних потреб відтворення капіталу	Ринкове спрямування
Кадирова Г. М. [5]	Та частина наявного у суб'єкта майна (у грошовій та інших формах), яка може бути спрямована на інвестиційні цілі без шкоди для задоволення поточних потреб у довгостроковій перспективі	Немає чіткого спрямування та формує розуміння незавершеності визначення
Киперман Г. Я. [7]	Сукупність засобів і умов, необхідних для фінансування простого і розширеного відтворення у виробничій та невиробничій сферах	Відтворювальний характер
Кучерук Г. Ю., Вовк О. М. [6]	Організована сукупність внутрішніх і зовнішніх економічних можливостей, які створюють умови для розвитку та реалізації стратегічних і тактичних цілей підприємства у сфері інвестиційної діяльності; сукупність необхідних ресурсів і можливостей для здійснення інвестиційної діяльності й досягнення цілей розвитку підприємства	Розвиваючий характер
Мягих І. М. [8]	Показує можливості щодо формування та відновлення основних фондів з метою забезпечення необхідного рівня конкурентоспроможності продукції та послуг	Конкурентоспроможна спрямованість
Назаров М. Г. [9]	Здатність здійснення витрат на виробництво, накопичення засобів виробництва, збільшення запасів капіталу на підприємстві	Накопичувальна спрямованість
Нечитайло У. П. [10]	Здатність досягти бажаного результату через реалізацію та управління інвестиційними можливостями, що містяться в інвестиційних ресурсах	Управлінська спрямованість
Серов В. М. [11]	Сукупність грошових коштів, ліквідних нематеріальних активів, матеріальних активів, що можуть бути спрямовані підприємствами на інвестиційні цілі	Фінансова спрямованість
Резниченко В., Зурабов Е. [12], Коуз Р. [13]	Сукупна можливість зміни ресурсів, яка дозволяє збільшувати капіталоозброєність праці та здатність господарюючих суб'єктів, що оперують запасами цих ресурсів, забезпечувати в часі стійкий економічний дохід	Економічна спрямованість

Джерело: систематизовано автором.

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

Надамо авторське визначення категорії інвестиційний потенціал з урахуванням одночасно управлінського та ринкового спрямування: інвестиційний потенціал – це наявні ресурси, що можуть бути залучені до використання у визначений термін та з урахуванням інтересів менеджменту у вирішенні ключових питань та якісних управлінських рішень з метою розвитку національної економіки.

Таким чином, зауважимо, що термін інвестиційний потенціал, застосований до якогось конкретного суб'єкта дослідження, повинен характеризувати не тільки наявні ресурси, але й:

- можливості та інтегральні здатності суб'єкта ефективно вирішувати поставлені перед ним завдання;
- раціональність використання при цьому ресурсів;
- врахування та узгодження різноманітних інтересів;
- реалізацію відповідного функціонального навантаження (економічного, управлінського, культурного та ін.).

Визначаючи перспективи активного поширення в наукових дослідженнях категорії «інвестиційний потенціал», слід окреслити напрями його взаємодії, впливовості, інтегрування з іншими потенціалами (відповідні авторські приклади наведено у табл. 2).

Таблиця 2

Авторське визначення взаємодії, впливовості, інтегрування

Напрямок застосування	Мета дослідження	Потенціал та приклад щодо окремих процесів взаємодії
Розвиток засад управлінської та інвестиційної культури	Виявлення ресурсів та технологій регіональної культури, особливості інвестиційного клімату	Використання вже накопичених ресурсів культури, формування крос-культурних комунікацій
Процеси стимулювання бізнесу та процесів кластеризації	Обґрунтування нових стандартів якісних та кількісних параметрів ділового середовища	Взаємодія влади та бізнесу: проекти формування міської інфраструктури, соціальні проекти
Розвиток ринкового середовища	Визначення складових інвестиційного потенціалу	Інвестиційний ринковий потенціал, залучення маркетингового потенціалу, реклами, процесів інформатизації

Джерело: розроблено автором.

Нами наведено незначну частину тих положень та авторських уявлень щодо досліджуваного процесу, які були б відповідними до сучасної системи знань менеджменту. Таких положень можна навести достатньо багато, а їх наповнення буде відповідати запитам часу та наявності управлінських потреб, економічного прогресу та відповідним змінам у бізнесовому середовищі.

Слід визначити певні перспективні напрямки дослідження теорії інвестиційного потенціалу в такому форматі, як:

- кластерний інвестиційний потенціал;
- інвестиційний потенціал регіонального бізнесу;
- інвестиційний потенціал регіонального бізнес-відтворення (або бізнес-інкубування);
- інвестиційний потенціал регіональних ринків.

Нові дослідження лише визначаються в системі знань менеджменту, але вони є відповідними до таких визнаних та поширених процесів, як кластеризація економіки, новітні підходи до інноваційного процесу, поширення технологій підтримки бізнесу та активізації ділового середовища, мережевих технологій ведення бізнесу (впровадження новітніх видів грошового забезпечення, наприклад, експерименти з криптовалютами).

Також окреслимо види ресурсів, найбільш досліджені та впливово взаємодіючі з інвестиційним потенціалом (табл. 3).

Таблиця 3

Види ресурсів, найбільш досліджені та впливово взаємодіючі з інвестиційним потенціалом

№ п/п	Ресурси	
1	Трудовий потенціал	Капіталоозброєність праці в межах регіону
		Продуктивність праці працівників
		Оплата праці
		Рівень безробіття в регіоні
2	Ресурсно-сировинний потенціал	Власний видобуток
		Імпорт
		Ресурсозбереження та енергоефективність
3	Науково-технічний та інноваційний потенціал	Обсяг власної науково-технічної діяльності
		Імпорт науково-технічної продукції
		Інвестиції в інноваційну діяльність
		Рівень розвитку інформатики та комп'ютерної техніки
4	Управлінський потенціал	Ефективність управління
		Економічність управління
		Цілеспрямованість системи управління
5	Природно-ресурсний потенціал	Природні умови
		Мінерально-сировинні ресурси
		Земельні ресурси
		Водні ресурси
		Лісові ресурси
		Рекреаційні ресурси

Джерело: розроблено автором.

Важливим та актуальним також постає питання теоретичного обґрунтування та визначення факторів, що стримують використання інвестиційного потенціалу та формують зони ризиків:

- 1) відсутність теоретико-методологічного та методичного забезпечення процесів – інвестування, проектування;
- 2) відсутність методик оцінювання інвестиційних ризиків (зокрема моніторингу, діагностування);
- 3) недооцінка ресурсів (інформаційного забезпечення інвестиційного процесу);
- 4) невизначеність ринкових бар'єрів та особливостей регіональної ринкової культури;
- 5) невизначеність мети та стратегії інвестиційного процесу.

Дослідження структури інвестиційного потенціалу України свідчить, що, з одного боку, ключовим елементом у концепції формування джерел інвестиційних ресурсів є уряд, який визначає амортизаційну, грошово-кредитну, бюджетну, податкову політику. З іншого боку, ступінь розвитку фінансової, фондової інфраструктури економіки країни суттєво впливає на динаміку інвестицій. Не менш суттєвим є й те, що між цими детермінантами існує рефлексивний зв'язок, тобто вони взаємопов'язані, а напрям впливу може бути двостороннім, що свідчить про необхідність цілісного підходу до спрямування всього комплексу важелів (державних і ринкових, галузевих та регіональних) на формування інвестиційного потенціалу України.

Висновки і пропозиції. Теоретичні засади інвестиційного потенціалу дають можливість по-новому визначити процеси кластеризації, діагностування регіональних ринків, креслити зони ризиків та інші теоретичні проблеми.

Отже, інвестиційний потенціал як складова загального економічного потенціалу країни є важливим елементом комплексної системи, який має ретельно аналізуватися під час організації інвестиційної діяльності. Саме визначення інвестиційного потенціалу дає можливість побудувати ефективну державну та регіональну інвестиційну полі-

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

тику, що є необхідною умовою для розвитку усього господарського комплексу як підприємства, регіону, так і національної економіки.

Загалом, інвестиційний потенціал відіграє значну роль у механізмі здійснення інвестиційної діяльності підприємств та національного господарства і подальша розроблення теоретичних засад понятійного апарату цієї категорії є важливою та перспективною.

Список використаних джерел

1. Бандура А. В. Проблемы организации эффективной инвестиционной деятельности корпорации в регионе / А. В. Бандура, Ф. И. Шахманов. – М., 1999. – 371 с.
2. Бард В. С. Финансово-инвестиционный комплекс / В. С. Бард. – М. : Финансы и статистика, 1998. – 304 с.
3. Бережна І. Ю. Теоретико-економічні підходи до обґрунтування змісту інвестиційного потенціалу / І. Ю. Бережна // Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. – 2010. – № 6. – С. 253–258.
4. Іванов С. В. Методологічні підходи до визначення сутності інвестиційного потенціалу / С. В. Іванов // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2004. – Вип. 95. – С. 98–104.
5. Кадырова Г. Инвестиционный потенциал: некоторые актуальные проблемы исследования / Г. Кадырова // Страховое дело. – 2008. – № 11. – С. 4–10.
6. Кучерук Т. Ю. Економічне обґрунтування комплексної оцінки інвестиційного потенціалу авіапідприємства / Т. Ю. Кучерук, О. М. Вовк // Економіка. Фінанси. Право. – 2008. – № 3. – С. 11–15.
7. Рыночная экономика : словарь / [ред.-упоряд. Г. Я. Киперман]. – М. : Республика, 1995. – 307 с.
8. Мягих І. М. Аналіз і оцінка використання ресурсного потенціалу в системі споживчої кооперації / І. М. Мягих // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 1. – С. 136–142.
9. Финансово-экономический словарь / [ред.-упоряд. М. Г. Назаров]. – М. : Финстатинформ, 1995. – 509 с.
10. Нечитайло І. П. Аналіз сучасних підходів до визначення інвестиційного потенціалу регіону / І. П. Нечитайло // Финансовые рынки и ценные бумаги. – 2010. – № 24. – С. 13–19.
11. Серов В. М. Инвестиционный менеджмент: учеб. пособие / В. М. Серов. – М. : ИНФРА-М, 2000. – 272 с.
12. Резниченко В. С. Оценка экономической эффективности и реконструкции предприятия / В. С. Резниченко, Э. К. Зурабов // Экономика отрасли. – 2001. – № 12. – С. 169–172.
13. Коуз Р. Фирма, право и рынок [Электронный ресурс] / Р. Коуз. – Режим доступа : <http://eprints.ksame.kharkov.ua/2764/>.

References

1. Bandura, A.V. & Shakhmanov, F.I. (1999). *Problemy orhanizatsii efektyvnoi investitsionnoi deiatelnosti korporatsii v regione* [Problems of organization of effective investment of the corporation in the region]. Moscow (in Russian).
2. Bard, V.S. (1998). *Finansovo-investitsionnyi kompleks* [Financial and investment complex]. Moscow: Fynansy y statystyka (in Russian).
3. Berezhna, I.Yu. (2010). Teoretyko-ekonomichni pidkhody do obgruntuvannya zmistu investytsiynoho potentsialu [The theoretical end the economic versions for determination of investment potential's matter]. *Derzhava ta rehiony. Seriya: Ekonomika ta pidpryyemnytstvo. – The state and the regions. Series: Economics and Business*, no. 6, pp. 253–258 (in Ukrainian).
4. Ivanov, S.V. (2004). Metodolohichni pidkhody do vyznachennya sutnosti investytsiynoho potentsialu [Methodological approaches to the nature of the investment potential]. *Ekonomika: problemy teorii ta praktyky – Economy: problems of theory and practice*. Dnipropetrovsk: DNU, issue 95, pp. 98–104 (in Ukrainian).
5. Kadyrova, G. (2008). Investitsionnyi potentsial: nekotorye aktualnye problemy issledovaniia [Investment potential: some actual research problems]. *Strakhovoe delo – Insurance business*, no. 11, pp. 4–10 (in Russian).

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ: ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

6. Kucheruk, T.Yu. & Vovk, O.M. (2008). Ekonomichne obgruntuvannya kompleksnoyi otsinky investytsiynoho potentsialu aviapidpryyemstva [Economic justification comprehensive assessment of investment potential airline]. *Ekonomika. Finansy. Pravo – Economy. Finances. Law*, no. 3, pp. 11–15 (in Ukrainian).

7. Kyperman, G.Ya. (ed.) (1995). *Rynochnaia ekonomika: slovar [Market economy: Dictionary]*. Moscow: Respublyka (in Russian).

8. Myahkykh, I.M. (2009). Analiz i otsinka vykorystannya resursnoho potentsialu v systemi spozhyvchoyi kooperatsiyi [Analysis and evaluation of resource potential Usage in consumer cooperation system]. *Aktualni problemy ekonomiky – Actual problems of economics*, no. 1, pp. 136–142 (in Ukrainian).

9. Nazarov, M.G. (ed.) (1995). *Fynansovo-ekonomychesky slovar [Financial and economic dictionary]*. Moscow: Fynstatynform (in Russian).

10. Nechytailo, I.P. (2010). Analiz suchasnykh pidkhodiv do vyznachennya investytsiynoho potentsialu rehionu [Analysis of current approaches to determine the investment potential of the region]. *Finansovye rynki i tsennye bumagi – Financial Markets and Securities*, no. 24, pp. 13–19 (in Ukrainian).

11. Serov, V.M. (2000). *Investitsionnyi menedzhment [Investment management]*. Moscow: INFRA–M (in Russian).

12. Reznichenko, V.S., Zurabov, E.K. (2001). Otsenka ekonomicheskoi effektivnosti i rekonstruktsii predpriatiia [Evaluation of economic efficiency and reconstruction]. *Ekonomika otrasli – The Economics of the industry*, no. 12, pp. 169–172 (in Russian).

13. Kouz, R. *Firma, pravo i rynek [The firm, law and the market]*. Retrieved from <http://eprints.ksame.kharkov.ua/2764/>.

Руденко Оксана Анатоліївна - викладач кафедри менеджменту, Черкаський державний технологічний університет (б-р Шевченка, 460, м. Черкаси, 18000, Україна).

Руденко Оксана Анатольевна - преподаватель кафедры менеджмента, Черкасский государственный технологический университет (б-р Шевченко, 460, г. Черкасы, 18000, Украина).

Rudenko Oksana – Lecturer of Department of Management, Cherkasy State Technological University (460 Shevchenka Blvd., 18000 Cherkasy, Ukraine).

E-mail: ksyxa07@yandex.ru